

A' király tanácsadója.

megmagyarázza a' népnek az új

törvényeket. 1848.

Azt mondja a' példabeszéd: jó pap holtig tanul, — és ez nem azt jelenti ám éppenséggel, hogy csak a' papnak kell tanulni, hanem hasznát veszi a' tanulásnak még öreg apám is, a' ki pedig sokat tapasztalt ember, de azt még sem tudja, hogy holnapután kapálni megyen-e, vagy a' más világra?

Kedves atyámfiai! Sok elejtett szót hallottunk már itt is, amott is, — mindenfelül hallottak harangozni, de hogy mégis voltaképen hol harangoztak? senki sem tudta megmondani. Emlegették ezt a' szót **szabadság**, de hogy mi lesz **szabad**? okosan senki sem rágta a' szájukba; pedig ha már eszik az ember valamit, Isten úgysegéljen, jobban esik az ize, ha tudja az ember mit eszik. Először is tehát megmondom én, mellyik **szabadság** az, a' mi a' jobbagy embernek leginkább könnyebbs gére esik? — és hogy **szavaimnak** nagyobb igazsága

legyen, ide irtam a' törvényczikkelyt is, mely-
lyet az országgyűlés hozott:

Törvényczikkely

a' közös teherviselésről.

Magyarország 's a' kapcsolt részek minden lakosai, minden közterheket különbség nélkül egyenlően és aránylagosan viselik.

1. §. O Felsege felelős magyar ministeriuma által, a' törvényhatóságok meghallgatása mellett ki fogja dolgozni ideiglenesen az adózási kulcsot, és ezen kulcs szerint a' kivetés már a' legközelebbi közigazgatási évtől, úgy mint az 1848-dik évi november 4-ső napjától veszi kezdetét.

2. §. Az ideiglene en kidolgozandó kulcs, a' legközelebbi országgyűlésnek minden esetre bemutatandó.

3. §. A fen kitett határnapig a' már kivett közterhek behajtása elrendeltetik.

Ezen törvényczikkelynek némelly szavait akarom én legelőször is megmagyarázni:

Lássák kedves atyámfiai, eddig a' jobbágyság fizette maga a' portiót a' házi és a' hadi-kassába, — ezután pedig a' nemesség is szinte úgy fog fizetni minden portiót, mint akár-mellyik szegény ember; annak is ezután az a' sora lesz a' fizetésben, mint a' millyen sora volt a' jobbágyság embernek. Sokan talán azt gon-

dolták, hogy a' szabadság az lesz, hogy a' job-
bágy ember semmit se fizessen? ezt akarom én
tisztára magyarázni, mert itt nagy dolog fek-
szik.

Egy ország hasonlít először egy házi nép-
hez, — mellynek sok tagja van. Minő rossz rend
volna az a' háznál, ha három négy ember a'
házból azon jussal bírna, hogy egy kapavágást
se tegyen, se szántani, se vetni nem volna kö-
teles, az az, hogy végképen fel volna mentve
minden dologtól, hanem dolog helyett kocs-
mába üldögélhetne, és azért a' ruházat meg a'
tartás szintugy kijárna neki, mint annak, a' ki
keserves verejtékkal megkereste. Minő nehe-
zen esnék ez annak a' néhány dolgozónak, mi-
kor látná, hogy a' henyélő is akkora kenyeret
vág le, mint a' munkás, talán többet is? mert
a' henye ember kínjában is fal; — nem jutna-e
eszébe az a' kín és szenvedés, a' mit azért a'
falatért jégbe, fagyba, esőbe sárba kiállott, míg
amazok, tudniillik a' henyék, melegben a' hű-
sön, fagyban pedig a' kályha mellett pipázgat-
nának! De bizony eszébe jutna, és bujában ott
is siratná sorsát, a' hol senki sem látná... Hát
még aztán jönne ám csak a' hadd el haddnak
a' vastag vége, mikor azok, a' kiknek meg kel-
lett fogni a' munka végét, utóbb nem győznék
kenyérrel kitartani az egész házat, és egyen-
ként kidülnének a' hámból, és utóbb nem tud-

nának annyi enivalót szerezni, mennyi kinek kinek a' fogára elég lenne? Hát még a' ház menne ám veszendőbe! először is az istálló falán és tetején látszanék meg, hogy a' Mérges még a' Tündér régen czigánykézre került, mert ilyen dült fészekbe csak nem kötnék jászolhoz? Hát azok a' jó fejős tehének merre vannak? mert sem az istállóban, sem az udvaron nincs az alomnak vagy trágyának még hire is; a' hidasból pedig a' Siskát kilencz malaczával együtt akkor ették meg, midőn a' ház és földekre a' szomszéd utoljára kölcsönözött. Végre a' ház falain vásnék meg az idő foga, 's egy éjelen hasra döntené a' szél, nem törődván azzal, hogy nem csak a' henyéket, hanem az elbetegült munkásokat is agyon verte.

Már most atyámfiain ezen példát bővebben így magyarázom. Ez a' mi kedves magyar hazánk legyen a' ház, mi legyünk benne a' lakosok. E' magyar hazának tizenöt millió lakosa van, ha pedig e' tizenöt millióból a' nyolcz millió jobbágy abban találná szabadságát, hogy semmit se fizessen, az az hogy nyolcz millió ember csak azt várja, hogy majd a' sült veréb a' szájába repül, és azt higye, hogy a' falu végén az út maga jószántából mindig kemény marad, mint a' deszka, a' hidak meg örökké tartanak, birót pedig nem tartunk, ha-

nem mindjárt egymást agyon verjük, a' lólopó pedig ha rákapott a' lóra, úgy is elnyargal vele, minek azután pandurt küldeni? így Isten lelkem úgy segéljen, nem repül szánkba sült veréb, mert ennek sem lesz enni valója, még ez is előbb megdöglök étlenségében, mielőtt a' szánkba tudna repülni. Már pedig a' katonát, a' ki bennünket őriz az ellenség ellen, fizetni kell, mert még a' Krisztus koporsóját sem őrizték ingyen, és hogyan kívánhatnánk, hogy a' katona ingyen menjen az ellenségre, az életet ingyen adja, mikor mink idehaza még a' rongyot is pénzért vagy fűzőért cserébe adjuk a' zsidónak? Hát a' rossz uton nem szakadna-e lovunk a' sárba? hát ha birónk nincs, lesz-e békesség, midőn most némelly gyarló ember a' maga bőrében sem tud megférni, hát még ekkor, millyen garázda lesz?

Illyen életnek az lenne következése, hogy vagy saját fészünkben rothadnánk el, vagy egymást vernénk agyon, 's utoljára kevesen maradnánk, 's a' Muszka berontana hozzánk és az egész országot szét pusztítaná, mint egyszer már akarták a' kutyafejű Tatárok, és a' henyélővel együtt a' többit is kardra hányná, hogy még sírásónak se maradjon egy is, vagy hogy valaki egy sír- emléket csináljon ennyi halottnak, hogy valaha látná valaki, hogy hol halt meg a' magyar nemzet.

Illyen szomorú következményei lennének kedves atyámfiai, annak, ha nyolcz millió jobbágy abban találná szabadságát, hogy a' közterheket nem viselné. És szükséges megmondanom azt, hogy a' magyarországi nemesség is, melly eddig egy krajczárnyi adót sem fizetett, átlátta, hogy így henyélve nem boldogulunk, és ezen henyesség által utóbb is kutya lenne a' kertben, követei által az országgyűlésen megajánlotta, hogy a' közterhekben, az az: az adózásban a' jobbágyokkal együtt részt veend. Ezen cselekedete a' nemességnek igen szép volt, és mindnyájan szívből elmondhatjuk, az Isten áldja meg érette!

Még többet is akarok mondani, kedves atyámfiai! Lássák, hogy a' henyesség nem szabadság, még egy példát hozok. Hasonlítsuk a' hazát egy emberhez: az embernek keze, lába, foga, gyomra 's a' t. van. Ha mind ezen tagok gondolni és beszélni tudnának, és mikor a' szabadság nak hire futamadott, és a' szabadságot a' henyélé sben gondolták volna feltalálni, gondolom formán így beszéltek volna. A' kéz azt mondotta volna: eb dolgozik többet, én nem fáradok többet, hogy a' hasnak keressek, és mi több, hogy a' hasnak enni legyen, még a' szájba is én rakjam bele?— Ezt mondta volna a' kéz; utána pedig

a' fogak beszéltek volna: Na, mi majd boldok leszünk, hogy mikor szabadság van, akkor mi dolgozzunk és falatot rágjunk azért, hogy a' has tele legyen! Végre pedig hogy a' többi tagokról ne szóljak, csak a' lábakat hozom elő, ezek így szólnának: Most szabadság van, mi nem czipeljük tovább a' hast, mi itthon maradunk. tegyen a' has a' mit akar! ...Mi lett volna ennek a' következménye? a' gyomornak nem lett volna mit enni, erőt nem szolgáltatott volna se kéznek, sem lábnak, egy pár nap mulva a' láb és kéz erőtlenségében mozdulni sem tudott volna; ebből pedig halál következik, a' legirtóztatóbb éhenhalás; — tehát napnál világosabb, hogy nem magáért a' hasért dolgoztak, hanem önmagukért, mert az erőt a' gyomorból kapták. — Így fogná megölni a' hazát a' nyolcz millió jobbágnak henyésege, ha szabadságát a' terhektől mentességében találná; mert a' hazát, mellyben élünk, védelmezni kell, — az utakat pedig ismét magunknak kell megcsinálni, mert a' sót a' kenyérbe, borsot az ételünkbe, szürt ruhát a' testünkre csak a' városból hozhatjuk ezután is, gyalog pedig szívesen senki sem jár.

Tehát a' mit teszünk, ezután is magunkért tesszük, azzal a' különbséggel, hogy velünk együtt most már a' nemesség is fizet, így tehát azt könnyebben is tesszük; de szíve-

sebben is tehetjük, tudván, hogy ingyen senkit sem hizlalunk.

Sőt hogy még jobban értsük egymást, még egy példát mondok. Ugy képzelem, mintha most azzal beszélnék, a' ki ezen papirosról olvas, és azt mondom neki: Atyafi ha kend most egy terhes kocsit vontatna két lóval, de látná, hogy két ló a' terhet nem bírja el, és talán már ki is dül a' hámból, bizonyosan jónak látná, másik két lovat is, vagy két ökröt a' kocsi vagy szekér eleibefogni; — és mit gondol, atyafi, ha ezen fáradt két ló vagy ökör szólni tudna, és azt mondaná: most szabadság van, mi nem huzzuk a' terhet, mert mi huztuk már, hanem huzza a' másik kettő, jó volna-e ez? én azt mondom, hogy nem volna jó, mert ismét ugy elakadna kigyelmed, mint előbb, mert a' teher olly nagy, hogy azt két ló vagy két ökör el nem bírja, tehát négynek kell azt huzni! és ha mind a' négy huzza, egyre egyre kevesebb esik, és könnyebben huzza; holott — mint mondám — ha kettő huzná csak a' terhet, kettő meg a' kocsi mellett sétálna, azt nyernék, hogy kettő enné is az abrakot, nem is dolgoznék, és a' másik kettő a' teherben megdöglének; utóbb emezekre kerülven a' sor, ezekre is csak dög várna, és végre a' terhes szekér mégis az út közepén maradna; pedig ha mind a' négy összetart, magunknak sem

ésnek nehezen, valamint a' teher is oda érne, a' hová kell neki érnie!

Aztán nem hallottam én hírét soha olyan országnak, sem olyan földnek, mellyben magától teremne meg minden, a' nélkül, hogy valaki magot vetett volna bele, — pedig ezt a' mi magyar földünket, — kivált alföldön — magyar Kanaán-nak nevezik, 's az istenadtát bizony csak szántani kell, magot bele vetni, megboronálni, sőt ha valaki a' magjából kenyeret vagy még rétest is akar enni, azt még előbb le is kell aratni, elcsépelni vagy nyomtatni, utoljára pedig molnár kézen keresztül menvén, az asszonyok istenigazában megdagasztván, megsütik, — és mindennyi fáradság szükséges, hogy hasznunkra fordíthassuk. És csak a' haza, mellyben élünk, volna az, mellytől — vagy is inkább magunktól — akarnánk az áldozatot megfogni? nem, ezt nem akarhatjuk, ha úgy nem akarunk járni, mint a' felelbi példákban kimagyaráztam.

Nem kell irigyelni a' henye ember sorsát, mert a' henye mig nem dolgozik, nem is sok gyümölcsét látja lustaságának, sőt retteg a' pillanattól, mikor dolgozni kényteleníttetik, mert kétszeresen nehezebben esik neki a' munkához szokni, mintha mindig dolgozott volna. A' ki pedig más zsirján él, vagy úgy lopja, a' miért az Isten előbb utóbb megveri, — vagy

fél attól, hogy a' harapni való hamarább elfogy, ha egy kaparja, mégis kettő falja.

Tehát nem úgy kell gondolkodnunk, hogy eddig a' jobbágyság fizetett, a nemes pedig nem, azért ezután meg legyen megfordítva, az az: hogy most meg a' nemesség fizessen, a' jobbágyság pedig nem; mert úgy járnánk, mint előbb a' terhes kocsiról beszéltem, mellyet két ló nem birt el, hanem négy; és ha akár hány-szor fogunk bele másik kettőt, az sem bírja el, és így a' sárban marad a' kocsi. Így vagyunk az ország terheivel is.

A' haza végre olyan, mint a' szentegyház, mindenki építi, vagy maga, vagy édes apja, — azért mindeniké; az Istennek ajánlottuk ugyan ezen házat, de azért a' harangkötelet mégis csak nekünk kell ám megvenni, — és ha a' teteje rossz, bizony csak nekünk kell azt megcsináltatni, miért? mert, ha az Istent nem kérjük áldásért, vagy az Isten igéjét nálunknál okosabb ember meg nem magyarázza, és a' szerint nem cselekszünk, rajtunk lesz az Isten átka! Már pedig az Isten igéjét a' kocsmában hallgatni nem illendő dolog, otthon pedig nem hallhatjuk, tehát áldozattal kell járulnunk, hogy olly tágas helyen jöhessünk össze, hol valamennyien együtt halljuk meg a' jó szót, — mert hány pap kellene, ha házrul házra,

mindenkinek külön kellene elmondani a' predikációt?

Áldoznunk, dolgoznunk kell, egyiknek úgy, mint a' másiknak, mert a' mit egy ember el nem bír, több ember elbirhatja; valamint a' malomkövet nem láttam, hogy egy ember elvitte volna a' hátán, több ember mégis könnyen szekérré teszi.

Mindig és mindig azt mondom tehát, hogy mindent magunkért teszünk, mert jónak, rossznak, henyélésnek és munkának megjön a' fizető napja. Vegyük például a természetet, — lám a' kis gyermek mennyi költségbe, fáradtságba kerül, — eszik az istenadta, talán többet mint a' vén, és mennyit ordít, mintha sással metélnék, és ez a' szülőknak nagy alkalmatlanság, kivált hozzá tódván azt, hogy még nem is dolgozik; de eljön a' fizető nap, mi megvénülünk, az öregség megtör bennünket, a' szemek gyengülnek, az inak rognak, támaszkodó nélkül járni sem tudnánk, dolgozni pedig annál inkább sem, — de a' fiúk felnőnek, és ha azokat szeretettel neveltük, megemlékeznek jó tetteinkről, hálaadatosak, és öregségünkben hű táplálók és gyámolók lesznek; és azt sem kell feledni, hogy valamint nekünk alkalmatlan volt a' gyerek rivás, azoknak sem leend ám valami kellemetes hang a' vén embernek köhögése, és az, hogy egyik

sarokból a' másikba vezetgessenek bennünket. Ugy-e tehát igazat beszéltem, hogy mindent magunkért teszünk?

Ugy össze vagyunk kötve a' hazával, mint a' kerék küllő a' kerékagygyal, minden küllő a' kerékagyban van, egyik a' másikba kapaszkodik; ha egyik elbomlott, a' másiknak sem lehet hasznát venni.

Kiknek tartozunk mi ezen jótéményért, hogy velünk a' nemesség terheiben megosztott? igen is, magának a' nemességnek köszönhetjük, melly átlátta szenvedésünket, és a' teherviselésre magát ajánlotta. Atyámfiak! Krisztus a' megváltó ellenségeinek is megbocsájtott a' keresztfán, hát mi hogyan fognánk hálaadatlanok lenni jótevőink iránt? Nincs rutabb vétek a' hálaadatlanságnál, — és azt mondom, hogy én, a' ki ezen sorokat irtam, ki szinte nem valék nemes ember, ámbár most posztó ruha van rajtam, mert tanulásom után az Isten megsegített, — mondom én, ki a' hajdani elnyomattatást szintugy érzem, mint akár-mellyik jobbágy, én akarok lenni az első, ki nyolcz millio jobbágy közül megköszönjem a' nemességnek nagylelkűségét. És hiszem, hogy a' nyolcz millio közül egy sem lesz, a' ki engemet nem követ? és e' köszönetnek a' teremtő Isten is örül, mert az gyönyörű és nagyon nagy jótémény lehet, a' mit nyolcz millio

ember megköszön: Isten áldását kérjük
 tehát a' nagy lelkü nemességre, és
 áldott legyen benne azon vér, melly-
 nek ezelőtt nemes-vér volt a' neve,
 és ezt újra keresztelvén a' legszebb
 névre, lett: *testvéri-vér!*

AZ urbérről.

Örvendetes dologról fogok szólni, tudniillik arról, hogy ezután a' jobbágyok nem fognak robotba járni, dézmát adni és füstpénzt fizetni! Szavamnak ura leszek és beszélek erről a' kedves hirről; hiszen tudom én, hogy örömet hallgatja 'mindenki, mert magáról tudhatja akárki is, hogy még a' czigányt is kedvesebben hallgatja az ember, ha a' maga nótáját huzzák. Még az éhes disznónak az is jól esik, ha álmában makkon van, hát még az okosabb állatnak, tudniillik az embernek, nem csiklandozza-e a' fülét, ha valami jó hirt hallhat? No persze, hogy jól esik, azért csak hamarjában hozzá kezdek, és hogy ne gondolja valaki, hogy ezen hirt amugy csizmaszárból szedtem, vagy az ujjomból szoptam, a' törvényczikkelyt is ide irtam:

Törvényczikkely

az urbér és azt pótló szerződések alapján eddig gyakorlatban volt szolgálatok dézma és pénzbeli fizetések megszüntetéséről.

Az urbér és azt pótló szerződések alapján eddig gyakorlatban volt szolgálatok, dézma

és pénzbeli fizetések, e' törvény kihirdetésétől fogva örökösen megszűntetnek.

1. §. A törvényhozás a' magán földesurak kármentesítését, a nemzeti közbecsület védpaizsa alá helyezi.

2. §. Ő Felsége a' magán földesuraknak akkénti kármentesítése iránt, hogy az eddigi urbéri tartozásokkal felérő tőkeérték részükre a' közállomány által hiány nélkül kifizettessék, a' legközelebbi országgyűlésének részletesen kidolgozandó törvényjavaslatot fog magyar ministeriuma által előterjesztetni.

3. §. Olly helyeken, hol eddig urbéri rendezés, vagy legelő-elkülönzés még meg nem történt, a fajzásra és legeltetésre nézve az eddigi gyakorlat továbbá is megtartatik.

4. §. Az uri törvényhatóság megszűntetik; — ideiglenesen mig a' törvény-kiszolgáltatás általánosan rendeztetni fog, azt, polgári ügyekben a sommás perekre nézve, ott, hol rendezett első bírósági hatóságu tanácsok nincsenek, a' szolgabirák, — büntető és rendes folyamatu polgári perekre nézve pedig a megyei törvényszék fogja gyakorolni.

5. §. Olly birtokos ellen, kinek birtokához e' törvény kihirdetése előtt urbériség volt kapcsolva, a kereskedési viszonyokból eredő váltók kivételével, egyéb adóssági követelések, a' törvény további rendeleteig fel nem mond-

hatók, és csupán a' törvényes kamatok nem fizetése iránti követelések hajtathatnak be ellene birói eljárás útján.

Mondtam ugy-é, hogy jó hirt hozok! hej pedig de ritka madár az a' jó hír, mert míg a' rossz hír lóháton jár, addig a' jó hír mászni sem tud; no de hagyján, csakhogy megértük valahára a' napját, hogy mégis érkezett, 's minthogy már itt is van, illendő dolog ám, hogy ezen nagy jótéteményért az országgyűlésnek, vagy is tulajdonképen a' földesuraknak alázatosan megmondjuk, hogy köszönjük az ő hozzánkvaló uri gráciájukat, és kérjük alázatosan, mivel tartozunk érte?

No már itten aztán gondolhatják kedves atyámfiai, hogy az országgyűlés biz itt nem fog falura járni, hogy — ha mást nem — legalább az áldomását megigyuk, — hanem azért van minden embernek az esze, hogy felérje vele, hogy nem az ám a' hálaadatosságnak a' módja, hogy minden faluból egypár előljáró menjen el az országgyűlésére a' falu nevében, és szépen megköszönvén a' dolgot, talán egy tinóbornyúval vagy egy südővel állítják be magukat a' követek konyhájára, — hanem minden embernek jusson eszébe, hogy földesurának ezen jótéteményeért nem ám gorombasággal, hanem köszönettel tartozik, — ezt pedig

azért mondtam, hogy találkoztak jobbágy emberek, kik még jó formán szagát sem érezték meg a' robot és dézma alóli felszabadulásnak, még csak azt sem mondták földesuruknak, hogy eb ura a' fakó! annál kevesbbé, hogy megköszönték volna a robot és dézmának elengedését. Kérdezzék csak atyámfiai a' vármegye követjét, a' ki ott volt az országgyűlésen, az is megmondja, hogy a' földesurak maguk jó akaratóból engedték el a' robotot és a' dézmát, a' miért a' király ő felsége nagyon megörült, hogy az ő kedves alattvalóinak ilyen jóra fordították a' sorsát. — És némelly ember köszönet helyett még sz. Istenét is összekáromolja a' jó földesurnak, — a' földesur földjét rongálja, marháit megcsonkítja, miért? mert nem akarja némelly ember a' jóltevőt felösmerni!

De már isten engem ugysegéljen, ez nincsen rendén, mert csak azt gondolom én, hogy a' kivel én jót teszek, például a' koldusnak egy karékenyeret adok, az meg aztán köszönet helyett még a' szentemet is elkeríti, az olyan ember az én gondolatom szerint azt a' karékenyeret nem érdemli meg! Hát még mennyivel nagyobb háladatlanság egy illy nevezetes jótéteményért gorombasággal fizetni a' földesurnak, és hagyján még a' gorombaság, de még kárt is tenni, hogy földjei, vetései veszendőbe menjenek azért, mert közü-

lünk némellyek hálaadatlanok. Ezért a' földes-
úr igazán elmondhatná, hogy jótét helyé-
be jót ne várj, és kívánhatná, hogy az I-
sten verjen meg bennünket.

Azért tehát én azt mondom, hogy az olyan
ember igazán bolondgombát evett, vagy az
eszét vesztette, ki most hálaadatlanságában a'
földesurának bár mi módon károkat okoz; az
ilyen ember elfeledkezik az istenről, azt gon-
dolván, hogy az sem veszi észre az ő rossz cse-
lekedetét. Már pedig mind hiában, mert akár-
mint bekötjük is a' szür-ujját, az Isten mégis
csak tudja, mi van benne? és utóbb is elküldi
az majd a' fizető napot, — egy nagy jégeső el-
verhetné vetéseinket, vagy a' tűz emésztene
hamuvá gabonánkat, aztán csak akkor jutna
ám eszébe némelly embernek, hogy most van
ám itt a' rovásnak a' napja. A ki pedig nem
akar rá gondolni a' fizető napra, úgy jár; mint
az egyszeri embernek a' kutyája, — a' mellyik
nagy kedvét találta a' tüzhely körül ólálkodni,
's midőn senki sem volt a' konyhában, fölugrott
a' husos fazék mellé, fejét a' fazékba dugván,
elkezdte a' nagy lakodalmat, 's minthogy ő
nem látott senkit, azt gondolta, hogy őtet sem
látják; pedig akkor jött be épen a' gazda pipá-
ra gyujtani, 's midőn a' kutyát kárban látta,
egy pizzkafával úgy háthosszat vágta a' Kor-
most, hogy mindjárt leütötte a' derekát. A-

zért nem kell Isten nélkül számot vetni, mert a bűnnek keserves büntetés fog lenni a' vége, parémagnak pedig paré lesz a' gyümölcse is, — a' ki pedig bottal köszönt, durunggal felelnek annak vissza!

Aztán bizony, mintha leszakadna valakinek a' dereka, ha valaki most a' földesurnak hálaadó lenne? Nem, bizonyára nem fog le-törni a' keze, sőt ha az Isten az új szüretet megengedi érnünk, még az áldomását is meg-isszuk a' föl szabadulás napjának, és minden jóra való ember a' legelső kortyot is a' földesuráért issza! Tehát ne azon törje-marja most valaki az eszét, hogy hogyan lehetne a' legszentebb kötelesség, tudniillik a' hálaad-tosság alól kibujni? Hanem hogy mire fogjuk használni azon időt, mellyet eddig robotolás-ban töltöttünk el? Ne is vélje senki, hogy azon napok most már arravalók, hogy hanyatt fek-ve és henyélve hasunkat piritsuk a' napon, mellyet Isten az ő bölcseségénél fogva bizonyá-ra munkára teremtett, mert föl sem tehetjük az Istenről, hogy valamit hiában teremtett volna, 's így a napokat is valami hasznosra ren-delte, mert ha azokat nem akarta volna haszon-ra teremteni, úgy akkor egy esztendőre nem háromszázhatvanöt napot, hanem kevesebbet rendelt volna?

Ugy-e hallották már, kedves atyámfiai, mi-

kor egyszer is másszor is azt mondták valakinek, mikor valaki rosszat cselekedett: No csak rajta, de tudom, hogy megemlegeti a' magyarok Istenét! Ugy-é, hogy hallották ezt? de hallották ám, csak hogy az nem hallja sokszor, a' kinek mondják; mert a' bűn, a' hálaadatlanság vétke vakká teszi az embert, és későn jut némelly ember az észére! hanem eljön a' véteknek a' fizető napja is, és itt ott panaszt hall az ember, — nyögni kezd a' gyarló ember, mondván: Istenem, én nem tudom miért, hogy olyan sok csapás ér. — bizony rossz idők járnak, talán az Isten is megfélekedett rólam? pedig dehogy feledkezett meg, sőt inkább épen olyankor van eszében az Istennek a' bűnös ember, a' ki kurta észszel nem tudja felérni a' sok bűn közül, hogy most miért bünteti az Isten? azért-é, hogy a' lovait egész nyáron a' szomszédok moharjában legeltette? vagy talán azért, hogy a' pipája helyett megint a' szomszédnak a' háza tetejébe dugta a' tüzet? és végre, lessz olyan kinek Isten kedvéért sem jutna eszébe, hogy mikor a' szabadságnak a' hírét meghallotta, a' földesurának tartozó köszönet helyett még azt az Istenét is összekerítette, a' ki őtet soha sem bántotta! — Az ilyen emberek a' szabadság napját úgy gyalázzák meg, mint

Judás, a' ki a' Krisztust ép akkor adta el, a' mikor megcsókolta.

Nem így verik a' czigányt, kedves atyámfiai! hanem fel kell világosítani az olyan embert, a' ki nem tudja, hogy földesura volt az, a' ki az országgyűlésen ezen üdvösséges törvényt hozta! — Arról úgy sem tehetünk, hogy némelly embernek későn nyilik meg az esze, mert talán némellyiknek az a' kutya-baja van, hogy kilenczed napra nyilik meg a' szeme! — Ugyan mit mondana akárki is, ha a' gyermek édes anyjának a' kezére ütne, vagy tán épen még hátba is vágná azért, hogy neki egy karé-kenyeret adott? az ilyen kölyöknek kötél való a' nyakára, és így van a' dolog a' földesurral is, bizony csak nem lehet azt eltagadni, hogy a' földesurak olyan jótéteménnyel voltak a' jobbagy iránt, hogy még az édes apjától sem várhatott volna többet senki! Azt mondom én, hogy igen is — az édes apánk után második apánk a' földesur, mert édes apáink nagyon keveset hagytak ám nekünk, mert maguknak sem volt, hanem mint a'féle szegény koldusokat kiraktak az országut mellé, a hol mai napig is várhatnánk a' krajczáros irgalmaságot, ha a' földesurnak szive meg nem könyörül, és azt nem mondja: Fiaim! a' mi sok, a' csak sok, eddig szenvedtetek sokat, ezután hát legyen vége min-

den nyomoruságnak! fiaimmá fogadlak benneteket, ezután egy tálból eszem veletek, mert veletek együtt fizetek minden portiót. — Ez aztán csak szép szó, magyarul van mondva, kiki szivére vehette, és ne is gondoljon senki arra, hogy mi történt ezelőtt? miként nyomorogtak apáink? azok már kiszenvették a' magukét, annak sem a' mostani földesurak az okai, mert mit tehetnek ezek arról, mit az öregapjuk, vagy tán még a' jobb apjuk cselekedett? no még csak az kellene, hogy a' fiú lakoljon az apjáért, vagy a' bor árát az unoka fizesse az öregapjáért; a' kinek tartozott, vette volna meg azon, a' ki torka megitta? de annak hagyjon békét, a' ki soha sem bántotta. Hát ugyan arra mit szólna valaki, ha a' koldus a' krajczárért még kalapot sem legyintene, hanem azt mondaná: Jól van bátyám uram, majd megvárom mig kend is meghal, meg a' fia is, hanem majd a' kend unokáinak megköszönöm a' kend szivességét! ezt ugyan nem hiszek embert, a' ki dőre beszédnek ne tartaná, valamint dőre dolog volna a' mostani földesuraknak meg a' jobb apjuk tettét is fölhányni azért, mert ezek meg velünk jót tettek!

Hát a lelkiismeret furdalása mit csinál? azt gondolják atyámfiai, hogy ez majd szépen meg-

huzza magát fészkeben és hallgat? de nem hallgat az, — mert ha egyszer hálaadatlanokodunk, feltámad bennünk a' lelki kisbíró, és nem lehet ám ezt magunk helyett robotba küldeni, hanem lármázni fog bennünk, hogy sem éjelünk, sem nappalunk nem lesz, és a' mit kiáltani fog, bizonyosan az lesz: Te illyen, te amollyan, emlékezzél rá, hogy jóért rosszal fizettél? Nem is kell oda sem szomszéd, sem ellenség, hogy utca hosszat locsogja hálaadatlanságunkat, mert a' lelki ismeret maga annyit kiabál, hogy akár pokolig rezzegessen bennünket.

Aztán, mig a' világ világ lesz, mig a' varjunak varju fia lesz, addig a' hálaadatlanságnak mindig gyalázat marad a neve és a' fizetése!

Nem is kell ám azt gondolni, hogy a' földesur tartozott volna velünk jót tenni, mert nincsen olyan eszeveszett ország, hol valakire ráparancsolna a' törvény, hogy a' kinek mi je van, adja másnak ingyen; hanem ha valaki illyen nagy jótéteménnyel ajándékoz meg anyi népet, mint most a' földesurak a' jobbágyait, tehát azt örök emlékezet okáért még a' törvénybe is beleírják!

Ugy hiszem eddig eléggé megfoghatóvá tettem a' dolgot, a' ki még most sem érti, annak

ugy is hiába mondanék többet is, mert a' fejét
ugy sem furhatnám ki, hogy marokkal rakjam
bele a' jó tanácsot. Azt azonban mondom az o-
kosabbaknak, hogy a gyengébbeket ne hagyják
a' maguk észére, hanem addig beszéljenek ne-
kik, mig valamit megértenek.

Az egyenlőségről.

Tudják-e kedves atyámfiai! mit tesz azon közmondás, hogy valaki zsákban macskát árul!....ha nem tudják? én megmagyarázom: a' debreczeni vásárban egy ember malaczt akart vanni, 's a' mint a' vásárláson tüled-hozzad tekintene, látott egy embert, kinek bekötött zsák volt a' kezében, 's azt kiabálta: malaczt vegyenek! no nem kellett több az én emberemnek, hanem tüstint alkuba ereszkedett, 's már parolát is adtak egymásnak, hanem még a' vevő nem látta a' malaczt, mert a' mint az eladó mondá, ha kibontaná a' zsák száját, a' malaczt könnyen elszalaszthatná. Hitt az én vevőm a' szónak, 's amúgy látatlanban megvette zsákostól együtt a' malaczt, de bezeg mikor haza ment, a' konyhában kibontá a' zsákot, 's akkor látta, hogy a' zsákban nem malacz volt, hanem...macska! Így tapasztalta aztán, hogy nem tudni, mi lakik a' bekötött zsákban, és hogy az csakugyan nagy selma ember volt, a' ki a' zsákban macskát árult!

Kedves atyámfiai! most egy nagy dologról beszélek! tudni illik az **egyenlőségről**;

a' mit kigyelmetek itt ott már fülhegygyel hallottak is, és már mint kész pénzt adtak is, vettek is; pedig még eddig maguk sem tudják, miben áll az az **egyenlőség**? Én nem akarok zsákban macskát árulni, meg akarom tehát mondani, miben áll az **egyenlőség**, tehát halljuk:

Arról nem tehet az ember, ha minden dologhoz nem ért, — de a' ki nem ért valamely dolgot, hallgasson olyan ember szavára, a' ki az üszőt meg tudja különböztetni a' bikától, mert ha nem hallgat az okosabb szóra, úgy jár mint az egyszeri ember, a' ki mindig a' maga esze után járt, és egyszer csak neki ment a' falnak.

Most nem rég láttam egy sereg embert, egyiknek ferde ajaka volt, a' másiknak lába görbe, a' harmadik négykézláb ment, a' negyedik akkora volt, hogy a' padlást érte a' fejével, míg az ötödik alig ért neki gatyakötésig... és találják el kedves atyámfiat, mit kiáltottak ezen emberek? hát biz ezek azt kiáltották, hogy most **egyenlők** vagyunk! Elgondolhatják kedves atyámfiat, hogy mikor én a' jó kedvüen ugráló mellett mindjárt egy sánthát láttam, a' vak mellett egy süketet — valamint az ölnyi magasságú mellett egy fél rófós embert, és mindannyi azt kiabálta, hogy **egyenlők** vagyunk, egyiket is, másikat is

kérdeztem, hogy mi az az **egyenlőség**? de senki sem tudta megmondani, és ekkor majd halálra nevettem magamat: de hirtelen eszembe jutott, hogy talán másban valamiben van az **egyenlőség**, mert ezen embereknek a' formája épen nem mutatta, hogy **egyenlők** volnának! És erről annál inkább meg vagyok győződve, mert a' jó úr Isten már csak azért is különböző formát ad az embernek, hogy egyiket a' másiktól meg lehessen különböztetni, az emberek pedig azért adnak egymásnak különböző nevet, hogy az értse magára a' szót, a' kinek a' nevét kiáltják.

Ismét egy példát mondok: Utaztam egyik faluból a' másikba, út közbe egy csárdába tértem be, hol épen egy lólopó ült a' korcsmapadnál, vigan ivogatta a' bort, mellette pedig épen egy olyan szegény ember üldögélt, kinek a' lovait néhány nappal előbb valami gazember ellopta, a' szegény ember egy határ síró és éhező gyermeket hagyott oda haza, most pedig kemény kenyéren rágódott, 's talán épen arról gondolkozott, hogy merre csapázhatná a' lólopót, mikor a' mellette ülő zsivány egyet lők a' szegény emberen, és tele torokkal amúgy istenigazában elordítja magát, és azt mondja: ne busuljon kend bátyám, hisz most **egyenlők** vagyunk. — És én ekkor igen elszomorodva láttam, hogy ezen két emberre

csakugyan nem illik az a' szent szó **egyenlőség?**

De menjünk csak tovább. Egy apának két fia volt, az egyik jó, dolgos, munkás és szorgalmas, míg a' másik naphosszat a' korcsmában ült, 's mikor most alig néhány napja híre futamodott a' szabadságnak és az **egyenlőségnek** haza ment vacsorára, és kapta magát még azt sem várta, hogy édesapja, vagy a' tetvérje, a' ki ő helyette is dolgozott, hogy azok mertek volna a' tálból, hanem ő markolta ki a' legjobb falatot, 's midőn az ősz-öreg édesapja feddőleg rátekintene; a' gonosz fiu még a' szót is elkapta az öregtől: no mit néz kened, ugymond, most szabadság van, most **egyenlők** vagyunk. . . . És én megint azt gondolom, hogy a' rossz fattyú hibás, mert nem tudja miben áll az **egyenlőség!**

Még egyet mondok: Ritka falu az, a' mellyikben nem volna legalább is egy olyan, ki már rég kötelet érdemlett volna. Az ilyen emberek közül tudok egyet, a' ki nem is vet, nem is szánt, de mestersége sincs, mégis naponta jól eszik, iszik . . . hanem azt beszélék róla a' rossz nyelvek, hogy éjjel jobban lát, mint nappal, és a' lovakat is odább állítja, meg ha megharagítja valaki, mérgében azt sem tudja mit csinál; mert ilyenkor a' tüzet a' pipája helyett a' haragosának kazaljába dugja, és még

azzal sem törődik, ha az egész falu leég!... mint mondám ilyen gazembert tudok nem egyet, de százat, — és ugyan egy ilyen jó madár örömben majd kiugrott a' bőréből, mikor a' szabadságnak hirtelen futamodott, és többeket arra birhatott hogy: gyűjtsuk fel — úgymond a' biró házáat, hisz erre-arra teremtette most **egyenlőség** van. Akadt is néhány értetlen ember, a' kik szót fogadtak neki, és felgyújtották a' biró házáat, — hanem szél uram is bele szólott a' dologba, és házról házra fujta a' sziporkát, és egy óra alatt az egész falu leégett — 's midőn nap lementekor csak helye volt a' szentegyháznak, és a' harangok is leolvadtak, és nem volt mivel esti imádságra harangozni, az egész falu lakosai keservesen siránkozva nézték a' borzasztó pusztulást, akkor is éles hangon kurjongatta a' gazgyujtogató orgazda, hogy **egyenlők** vagyunk! És most azt kérdelem atyámfiak, hogy örülhetett-e ember — a' kinek Isten szívet adott, örülhetett-e az ilyen **egyenlőségnek**?

Szinte a' napokban láttam egy telkes gazdát, ki részeg fővel jött haza a' városból, — a' lovak nyargaltak, mintha úgy lett volna, hogy a' gazda itta meg a' bort, aztán mégis a' ló volt részeg — a' gazda rekedezve kiáltozta a' szabadságot, míg a' vendég-oldalt is a' szomszéd faluban már lekapta a' koreszmá-

ba na' kapuszár, 's a' mint saját udvarára haj-
tana, akkor még nem elég, hogy a' tengelye
törött el, hanem a' kis fiát is, ki az udvaron
játszott, agyon tiporta — 's mikor az asszony
jajgatva ugranék ki a' konyhából, még akkor
is azt kurjongatta: feleségem ne sírj, ne jajgass
...hiszen most **egyenlőség van!** ... Más
nap egy koporsó volt a' házban az ártatlan kis
gyermek holt testével, és a' koporsó mellett
az anya és a' kijózanult apa sírt, ... most e-
gy enlők voltak a' szenvedésben, miért? mert
a' részeg nem-ember de állat nem kérdezte meg
előbb valami okosabb embertől, hogy miben
áll az **egyenlőség?**

De már miben áll hát az az egyenlőség?
azt kérdik kedves atyámfiái? már előbb is meg-
mondhattam volna, de szükséges mindenek e-
lőtt tudnunk, hogy minő sokban különbö-
zünk, és minő sokban nem lehetünk egyen-
lők. — Nem lehetünk egyenlők az ábrázatban,
mert egyiknek kék szeme van, a' másiknak
fekete, — az egyik sánta, a' másik vak — az
egyik szép egészséges és szálás ember, míg a'
másik alig látszik ki a' földből. Aztán egyik
ember szorgalmas, a' másik tunya. Az egyik
minden krajezárijából kettőt csinálna, míg a'
másik az Úr köntösét is elpazarolná! És így
száz meg száz félekép különbözünk. — To-
vábbá hány eset van, hogy egy apának három

fia van, egy formán osztozik az apa után mind a' három, és az egyik elkorhelykedi mindenét, míg a' kettő, szorgalma után három annyit is szerez, és ugyan mondják meg atyámfiai, igazság volna-e az, hogy most az a' korhely abban találja a' szabadságot és az **egyenlőséget**, hogy a' két szorgalmas testvére nyakára menjen, és azt mondja talán: testvéreim! nektek most több van, mint nekem, ti sokat szereztetek, míg én mindenemet beittam: most **egyenlőség** van, tehát újra osztozunk! De azt mondanák ám a' testvérek: nem oda Buda, hanem testvér jól hallottad még boldogult édes apánktól, hogy: kapardj kurtá, neked is lesz. Ebből azt hozom ki, hogy az egyenlőség nem abban áll ám, hogy vegyük el attól, a' kinek van; mert így vége hozza nem lenne az osztozásnak, mert vagy egyik vagy másik megint csak elpazarolná a' vagyont, utóbb pedig senki sem dolgoznék, mert nem bolond ám más is, hogy a' lusták kedvéért dolgozzék.

Aztán nem kell ám oda gondolni, hogy az urakkal osztozzunk, mert hát kinél kezdjük az osztozást? A' koldus annyit akarna, mint egy fertály helyes, — ez meg annyit szeretne, a' mennyi földje van a' fél helyesnek, — ez ismét jobbnak gondolná, ha egész helyes ember

lehetne; de még itt sem lenne vége: a' bójtár a' gazdája sorsát szeretné, a' kis biró az öreg biróságra nyalná a' száját; a' hajdunak ispán-ságra fájna a' foga, — az ispán sem bánná ha tisztartóvá tennék; az eskütt szolgabiró, ez meg viczeispány akarna lenni, — hát a' báró? a' bárót grófságért leli a' hideg, — ennek meg a' hercegi titula a' nyavalyája, utóljára tudjuk a' bibliából, hogy Nabuchodonozor király ugy felfuvalkodott, hogy Istennek mondatta magát, a' miért az igaz Isten ugy megverte, hogy mint a' marha gyöpön élődött! Illyen vége van az emberek telhetetlenségének!... Hisz magunkról tudjuk, — mikor a' kis gyermeknek lassankint érik az esze, mindig többet kíván, — alig hogy jární tud, már megunta a zubbonyt, és gatyában akar jární, — ezt is megunja, sarkantyús csizmát akar, — utóbb ez sem elég, szürt akar; tovább tovább nő benne a' telhetetlenség, a' pipáért majd meghal, aztán maga gazdája akarna lenni, feleség is kellene, aztán szaporaságát is akarná látni... és így mindig tovább; így van a' vagyonban is, mert ezt is többet többet kívánna, ebben pedig egyenlőség soha sem lehet, míg az ember ember marad, és telhetetlenség lakik benne; mert kivált némelly embernek nagyobb a' szeme, mint a' szája.

És hisznek-e kigyelmetek Istent? és ha

hisznek? mondják meg, hol hallották a' pap szájából, vagy hol olvasták a' szent írásból azt, hogy a' rablást megengedné az Isten? Hiszen azt mondja a tiz parancsolat, ne orozz, — — ne ölj! — Továbbá meg van az is írva, hogy a ki dolgozik, az imádkozik, — azt pedig senki sem hiheti el velem, hogy a' ki rabol és öl, annyi mintha imádkoznék.

Eddig abban nem voltunk egyenlők, hogy a' nemesség **nem adózott**, most pedig **adózik** velünk együtt, a' kik eddig is adóztunk, és itt van az **egyik egyenlőség!** most értik kegyelmetek? Másodszor: addig a' nemes ember választotta a' viczeispányt, az országgyűlési követeket, és a' többi vármegye urakat; ezután pedig mink is, — mert én is olyan adózónak a' fia vagyok, mint kegyelmetek, — tehát mint mondám, mink is úgy választunk viczeispányt, követet, és a' többit, mint a' nemesember; — ez a' második **egyenlőség!** Harmadszor: a' szegény polgár ember gyermeke is, ha tanusága van, szint-ugy lehet vármegye ura, akár viczeispány is, mint akármelly nemesembernek a' fia, és ez a' harmadik **egyenlőség.** Negyedszer: a' nemes is, valamint a' polgárember, az az, ur — herczeg, gróf, báró, nemes, polgárember nemzetőr lesz; ez a' negyedik **egyenlőség!** Ötödször: a' törvényt a' nemes és polgár-

ember együtt hozza az országgyűlésen, és annak egyik is másik is engedelmeskedni tartozik: — — és ez az ötödik **egyenlőség!** És ha ezen törvényeknek akár nemes, akár polgár-ember nem engedelmeskedik, a' megérdemlett büntetést egyformán megkapja mindenik; és ez a' hatodik **egyenlőség!**

És van-e még ennél szebb egyenlőség? nincs, mert minden kivánságunk benn van, a' mit ember egyik a' másiknak adhat; a' hazára fordítandó költségeket egy formán viseljük, a' hazát egyaránt tartozik mindenki védelmezni, — a' bírót, ki magunk és vagyonunk felett itél, magunk választjuk, ez olly szép egyenlőség, olly szép dolog, a' minél még csak az szebb, hogy az embert az Isten a' saját képére teremtette!

Hát volna még ollyan istentől elrugaszkodott, a' ki abban találná szabadságát és egyenlőségét, ha rabolhat és embert ölhet, ... hát nem hallották azt, hogy a' varju sem ássa ki a' varju szemét, — ugyan az Isten szerelmére kérek mindenkit, hát mi emberek legyünk alábbvalók egy hitvány varjunál.

Azt hiszem, hogy eleget mondtam már az egyenlőségről, tehát most menjünk odább is egy házzal.

A' nemzetőrségről.

Miert fogadunk dajkát a' gyerek mellé? azért, hogy a' gyerekekre vigyázzon, mert ha nem vigyázna rá valaki, gyakran megesett, hogy a' malacz egész pocsékká rágta a' gyereket!..
 Miért tartunk pásztort? azért, hogy a' jószágot a' kárba menéstől és a' farkastól megőrizze!..
 Miért tartunk baktort a' faluban? azért, hogy éjjel is legyen ébren valaki, mert van ám olyan gonosz, a' ki éjjel jár kötőféket lopni, és gyakran az is megesik, hogy a' kötőféken rajt marad egy pár pej csikó!... Miért tartunk szőlőpásztort? azért, hogy a' seregélyek békét hagyjanak a' szőlőnek, mert ha nem kergetjük el azt a' torkos madarat, szüretkor majd azért lesz ám savanyú a' szőlő, mert n i n c s!

Úgy-e, megvan minden dolognak a' maga okafoka, és nem is jó fejsze az, a' mellynek nyele nincs? azért szükséges megmondanom, hogy mirekell magyarázni ezen szavat: **nemzetőrség?**

Hányszor pusztította már ellenség ezt a' mi országunkat! de meg se tudnám mondani!

mennyi ártatlannak ontották már vérét, mikor még a' kisdéd gyermekeket is kardra hányták! aztán háborúban nem is igen lehet ám válogatásra várakozni, mert nem csak azt bántja ám az ellenség a' ki katona, — mert ha egyszer kilőtték az ágyuból a' golyóbicsot, és talán éppen olyan ember kerül útjába, a' ki nem katona, nem lehet ám aztán parancsolni a' golyóbisnak, hogy nem arra te, hanem tülled vagy hozzád! Ha az ellenség egyszer a' nyakunkon van, kész ám akkor a' nyomorúság, ha nem tudjuk magunkat védelmezni; a' védelmezéshez pedig megkivántatik a' katonamesterség.

Úgy hiszem, hogy katonát láttak már? és hogy a' katonaság tartása milyen drágába kerül, tudjuk, mert hiszem mi fizettünk eddig a' hadi kassába, — és még mind a' mellett sem volt annyi katonánk, hogy minden helységbe jutna elegendő, azt meg senki sem tudhatja, hogy az országnak melyik oldalán csap be az ellenség, 's ha olyan helyen ütne be, a' hol katona nincs: van és lesz akkor keserves nyomorúság!

Ha valamit tud az ember, az^l soha sem árt, azért azt gondolták ki az országgyűlésen, hogy talán jó volna, ha minden ember megtanulna egzercezérozni! Minden ember — mondom, — a' herczeg, gróf és báró, és ne-

mes ember, úgy mint mi polgár emberek sorába tartozandók; ebből aztán nem volna semmi e k c z e p c z i o, azaz: senki sem húzhatná ki magát. — Mert mikor példának okáért tűz van, azért segít egyik is vizet hordani, hogy tovább ne menjen a' tűz, mert ha tovább menne, az egész falu leéghetne; tehát azért kell ellentállani tudni az ellenségnek, azért kell összefogni, hogy még beljebb ne mehessen az országba, mert ha kiszorít bennünket mindentől, utóbb hová húzzuk magunkat?

Nem árt tehát megtanulnunk a' katonamesterséget, 's ezen okból elhatározta az országgyűlés, hogy minden ember, szegény, gazdag, nemes és nem nemes egyaránt megtanul egzcerczérozni. Nem azért ám, hogy mihelyest tudunk a' fegyverrel bánni, mindjárt elmenjünk a' muszkák országába, hisz mi nem akarjuk más nemzetek országát elfoglalni; de megtanuljuk a' fegyverforgatást, hogy ha netalántán a' muszka a' mi országunkra rontana, fegyverrel álljunk nekik ellent, nem mint eddig — p e t r e n c z e r u d d a l, holott a' muszka meg már mæssziról puskával lőne ránk; pedig azt kiki tudja, hogy a' puska messzebb visz a' kapanyélnél!

Továbbá, nem is azért tanulunk, hogy oda hagyjuk a' falut asszonyokkal és gyermekekkel együtt, és mi férfiak magunk vándo-

roljunk idegen országba, dehogy azért! megtanulunk minden szükségest odahaza a' magunk falujában, — ez a' tanulás pedig nem tart olyan hosszú ideig, és akkor vesszük hasznát, mikor az ellenség jön.

És mi lesz ennek még a' jó következése? az, hogy nem kell ezután annyi katona, mert mind katonák vagyunk, — nem kerül olyan sokba a' hadiadó, mint eddig, mert a' katonát előre készen tartották, előre tanították, nem tudták mikor jöhet ellenség, — és így nagyon sok pénzt felemésztettek, ezt pedig mind a' szegény ember fizette, most tehát annyival is kevesebb lesz 1-ször, mert a' nemes ember is fizeti, mert azét is védelmezi a' katona. 2-szor, mert a' katona is kevesebb lesz, és így annyival is kevesebb lesz a' költség!

A' mi a' fegyvert illeti, — minden nemzetőrnek lesz fegyvere; a' módosabb maga veszi, azután azt is maga gusztusa szerint teheti mindenki, hogy lovas katona legyen-e, vagy gyalogos; de szükséges, hogy becsületes ember legyen minden nemzetőr, mert vétkes vagy korhely ember kezébe nem jó puskát adni.

Ha talán a' szomszéd falukba is kellene elmenni a' nemzetőrnek, ezt sem ingyen teszi, mert ekkor kijár a' fizetése, így nem lehet ebben is panaszunk.

Azért atyámfiai, hiszem én azt, átlátják, hogy a' nemzetőrség csak magunk hasznára van, aztán hisz az őseink is daliás vitézek voltak, nekünk fegyver illik a' kezünkbe, így tehát senki sem röstelli azt kezébe venni akkor, mikor magunknak a' haszna és becsületünk kívánja!

A' nemességhez.

Én most a' nemességhez akarok szólni, és pedig magyarul, hogy annál könnyebben megértsük egymást; azt úgy is tudom, hogy a' ki magyarul tud, maga esze után is megtudja aztán itélni, hogy jót mondtam-e vagy rosztat? 'S minthogy előre senki sem tudja, hogy mit akarok mondani? — nagyon szükséges, hogy engem előbb meg kell hallgatni, mikor aztán már kibeszéltem magamat, meglátja kiki, hogy jót beszéltem-e, vagy rosztat? Azért tehát magam elmondom, a' mit akarok, mert néma gyerekeknek még az édes anyja sem érti a' szavát!

Hajdan az ősök ezt a' téjjel, mézzel folyó szép Magyarországot vérrrel szerezték! — ezt mindenki tudja, — én is tudom, mert fülünk hallatára magyarul megmondottam, tehát mindenki érthette! De még többet is mondok, és mindent magyarul, hogy jól megértsük egymást! — Tisztelt nemes atyámfiai! — nem elég ám az még az üdvösségre, hogy az ősök vérukkal megszerezték az országot, hanem

annak gondját is kell viselni! igaz-e?
— Mindenki azt mondja, hogy igaz! tehát még
eddig megértettük egymást, mi annak a' jele,
hogy csakugyan magyarul beszélek.

A' Krisztus is példabeszédekben szólott,
mert ha tanítványihoz szólott, azt mondotta:
Hasonlít a' mennyeknek országa egy
házi néphez, vagy más valamihez, a' mint
különféle képen benn van az evangyéliumban:
tehát én is egy példát hozok elő, a' mit kiki
megérthet, mert magyarul mondom. Hasonlít
ez az ország egy házhoz, a' mellyet az ősök
szereztek, és nekünk maradékoknak hagytak,
de azon tulajdonsága van ezen háznak, hogy
ha gondját nem viselik, idő előtt elromlik,
mert vagy a' teteje, vagy az oldala napról
napra egyegy kicsinyt, de csak mindig vásik,
— mert sok ellensége van ám egy háznak; az
eső, hó és szél temérdek kárt tesz a' ház te-
tején, a' falának nem sokat használ biz az,
mikor a' gyerekek letépi körmel a' me-
szet, mert az eső jobban beveszi magát a'
falba, és mindig jobban jobban enged, és ha u-
tána nem igazgatjuk, a' kisebb bajt nem repe-
ráljuk, utóljára neki kerekedik a' forgószél, és
összedönti a' házat. Ugyan mondják meg, ne-
mes atyámfiai, kinek kell ezen házat jó karban
tartani? ugy-e annak, a' ki benne akar lakni?
...Hát azt is mondják meg, nemes atyámfiai,

elég volna-e azt mondani a' benne lakónak: Elég ha az ősapám szerezte, én most már nem vesződöm vele! bizony azt mondom én, hogy nem volna elegendő, mert ha összedülne a' ház, akkor csak a' benn lakónak gyülne meg a' baja! — Ezt is értheti mindenki, mert magyarul mondtam! Most megmondom azt is, hogy a' példából mit akarok kimagyarázni.

Magyarország a' ház, mellyet az ősapák vérükkel szereztek, és nekünk örökségképen hagytak; de nem elég ám az, hogy ősapáink vérrel vették el az országot más népektől: — hanem ezt az országot most meg is kell ám védelmezni az ellenség ellen, mert a' mint elvették a' mi apáink mástól, ugy mi tőlünk is elveheti ám egy ellenség, a' ki nálunknál erősebb, ilyen pedig a' muszka, hogy szakadjon el a' keze gyökere. És ha egyszer elveheti tőlünk, akkor az lesz ám az ur, és mi leszünk a' szolgák, és akkor is nem azt kérdi ám a' muszka, hogy mennyi napszámért dolgozunk? hanem mint a' barmot csordaként hajtának bennünket, és esze ágában sem lesz ám kérdezni, hogy ki vagy, mi vagy? nemes-e, vagy jobbágy ember? hanem üt, dob bennünket, kit elül, kit hátul! és akkor pedig az lesz előtte a' kedvesebb, a' ki erősebb, mert az könnyebben megbirja a' terhet. Ha tehát

ilyen muszkatánczot nem akarunk járni, tudnunk kell, hogy nem elég ám az, hogy apáink vérrel szerezték ez országot, — hanem azt meg is kell ám védelmezni az ellenség ellen, a' melly épen ugy tehetne az országnak, mint a' forgó szél tehetne az olyan háznak, a' mellyel e' benn lakó nem törődött.

De hát hogyan lehetne ellentállani a' musz-
kának, vagy más ellenségnek? ki védelmezze
a' hazát? talán maguk a' nemesemberek? ez
nem lehet, mert kevesen vannak, és akkora
ellenséget le nem győzhetnének maguk! — hát
talán a' jobbágyok? maguk azok sem birnának
velük? nincs tehát egyéb hátra, mint hogy ne-
mes, jobbágy, ur, szegény, gazdag mind vé-
delmezze a' hazát egyiránt, mert egyiránt szív-
juk a' levegőt, egyiránt ezen a' földön élnek
szülőink, feleségeink, gyermekeink, rokonaink,
jó barátink, — szegénynek, gazdagnak, nemes-
nek, jobbágyinak egyiránt kedves a' családja,
rokonsága, vére és a' birtoka, — ezek pedig
mind azon a' földön vannak együtt, mellyet
Magyarországnak hívnak, és a' melly a' mi
kedves hazánk, mellyet az ősapák vérükkel
szereztek, — és ha itt még tovább is akarunk
maradni, ezt meg is kell védelmezni az ellen-
ség ellen; de hogyan? hogyan-e? majd meg-
mondom: **összetartás** által, — az az, ha
— mint mondám — ur és szegény, nemes és

jobbágy ember mind egyaránt ki áll a' védelemre, és senki sem huzza ki magát, hanem **egyenlőképen** megtanuljuk, hogyan kell a' fegyvert forgatni, az az, nemzetőrséget állítunk, az az, még magyarábban, minden ember katona lesz, hogy a' nemzetet őrizze! És ez ismét hogyan lesz? — érthetőn, magyarán megmondottam.

Vissza megyek megint az ország dolgára!

De nem elég ám az, hogy ha az országot a' külső ellenségtől megvédelmeztük, azután már semmit sem teszünk? mert a' kertet sem elég ám bekeríteni, hanem abba aztán magot is kell ültetni!

Ugyan ki nem tudná azt, hogy az országot mire való? biz azt minden józan ember tudja, hogy azon járunk kelünk egyik faluból a' másikba! — Hát azt ismét ki ne tudná, hogy miért járunk egyik faluból a' másikba? biz azt ismét minden józan ember tudja, hogy egyiknek is másiknak is hol egy, hol más dologra vagy portékára szüksége van, 's a' mit a' maga falujában vagy helységében meg nem kap, azt vagy a' szomszéd faluból, vagy a' városból kell neki meghozni, és így kénytelen az országotat használni; — de ha az országot nem jó, az az járatlan, akkor kocsi, szerszám könnyen szakad, a' lóban is hamar kár esik, de még az emberben is vajmi könnyen hiba eshetik vagy kezé-

ben vagy lábában; tehát az országutat jó karban kell tartani. De ki tartsa jó karban az utat? kinek kötelessége az utakon vámot fizetni, hogy az utakat pénzért meglehessen csinálni? igen természetes, hogy az fizet az utért, a' ki használja! De Magyarországon a' nemesember nem fizetett vámot, pedig használta az utat, és ekkoráig mit tapasztaltunk? azt, hogy a' nemesember rontani segítte az utat, de a' megcsinálásra semmit sem adott! és volt-e ebben haszna? nem volt, a' mit következőképen fogok megmagyarázni.

Hányszor volt már az eset, hogy a nemesember befogott egy pár fiatal és jó erejű csikót, a' kocsijára feltett néhány mérő gabonát, és beakart menni a' városba. A' város valami három óra járásnyira lehetett jó uttal, de ha az eső egy kicsinyt megeredt, némelly utnak a' földje olyan lágy volt, hogy szinte tengelyig vágott a' sár, és ha reggel megindult az ember, jó szerencse volt, ha estére nagy nehezen bevergődhetett a' városba! A' lovai kifáradtak, szerszáma nem egyszer összevissza szakadt, maga az ember is csupa csata volt, — de sokszor a' tengely is eltörött, vagy valamelyik kerék bomlott meg, de még nagyobbat is mondok, hány nemesemberrel történt, hogy valamelyik lova, a' mellyikben több volt az igyekezet, mikor a' kocsit elakadt a' sárban, min-

denféleképen mozditani akart, de a' mint egyet rándított volna, valamije megszakadt, és örökre kárba vészett, pedig némelly jó lovat háromszáz forintért sem adna az ember! Most már azt kérdem, miért vallotta nemes atyámfia ezen kárt? azért, mert az ut rossz volt! és az ut miért volt rossz? azért, mert nem volt keményre meghordva az alja, nem volt regula szerint csinálva az ut, hogy az esőnek a' leve lefolyhatott volna, — megcsinálva pedig azért nem volt, mert nem került rá pénz, mert csak a' jobbágy ember maga fizette a' vámot, pedig a' nemesember is használta, már pedig a' nemesember kereke szintugy elvághatja az utat, mint a' jobbágyé!....

Most tegyünk egy kis számvetést, magyarul leszen mondva, ha igazam nem lesz, minden gyerek meghazudtolhat. — Példának okáért: mondtam, hogy van falu, honnét három óra alatt be lehet menni a' városba jó uttal; rossz uttal pedig reggeltől estig eltart. Három óra járásnyira eső uttól legfőlebb, sokat igen sokat mondok, tiz garas esnék vámra; de minthogy eddig a' nemesember vámot nem fizetett, — volt tiz garas haszna! De most azt is számítsuk ki, hogy a' rossz ut miatt mennyi kára van a' nemesembernek? Ha csak egyszer esik is baja a' lovának, hogy megszakad a' ló, vagy lába törik, — ez a'nyi kár, hogy egész

6' tiz
an

, me
kább a' lovat! —
kárt vall a' nemes
mi haszna volt ab
pénz megmaradt? de itt
het kérdés, hanem a' nyujtó törhetik, a ten-
gelynek is gyakran esik baja a' rossz utban, az
embernek, ha nemes is, keze-lába törhetik a'
rossz ut miatt, mert fel is dülhet az ember, —
az ilyen baj pedig drágába kerül, és minden-
nek a' rossz ut az oka! — De még több baj is
van; az embernek sürgetős a' dolga, de a' rossz
ut miatt ismét nem lehet menni, — ez megint
egy új kár! Hányszor van az is, hogy a' sze-
gény feleség éjfélig is várja otthon az urát az
étellel, de a' gazda a' rossz ut miatt elmarad,
— a' szegény asszony maga is fáradt, lenyug-
szik, — s mire a' gazda haza vergődik, az meg e-
hes, de az étel is már hideg, meg maga is ol-
lyan kedvetlen, minden utjában van, néha hogy
a' mérgét legalább valakin kiönthesse, még a'
szegény asszonyt is jól megveri; — miért? a'
rossz ut miatt, — pedig mit tehet róla az asz-
szony, hogy a' nemesember nem fizet az utért?
azért, olyan rossz az ingyenut, hogy több
benne a' kár, mint a' haszon! És ezen kívül

ga-
mes-

... ez.
y ez nem ha-

... már ilyen panaszt
nem... ekkor kérdeztem, hogy mi-
képen van a' sorsa? — Roszul van — mondá —
most esztendeje bementem a' városba, az az,
hogy csak beakartam menni, elindultam ugyan,
de ott a' pusztá szélén az ut nagyon fölengedt,
mert lát is az kövecset, nem is, jó két csikó-
val mentem, mégis elakadtam, — a' rudas lo-
vamra rá legyintettem egy kicsit az ostorral,
— a' lóban meg volt a' vér, mozdítani akart,
de a' sár nagy volt, a' fenekén nem volt ke-
mény, hogy fentartotta volna jobban a' kere-
ket, — megölte szegény D e r e s lovamat az i-
gyekezet, megszakadt, még azon helyen meg-
dőglött, mégis nyuzta ott a' kanász, a' bőrét
pedig eladtam a' zsidónak! Hej uram, így
szólt továbbá a' panaszos — be nagy kárt val-
lottam én ekkor, — már háromezázat ígért
szegény páráért a' mészáros, oda is adtam vol-
na neki visszajövet mindjárt, mert annyiból
szükségem volt a' pénzre, hogy itt a' házam
végiben van egy fundusom, hanem a' szom-
szédóm földje nagyon bele sarkallik, azt sze-

retten

na sem volt, ne

Az ilyen ne
fizetné most a' vám
akkor, hogy a' lovának
valamit; de már késő, — az elmúlt esőnek,
nem kell köpönyeg, — hanem azért tapasztal
az ember, hogy a' maga kárán okoskodja ki,
valljon jövődre mit kellene tenni okosat?

Tehát mit kellene tenni okosat? azt, hogy
a' nemesség ne irtózzék a' fizetéstől, — ne i-
jedjen meg, hogy az ország javára megkíván-
tató költségeknek egy részét neki is kell fizet-
nie, mert ezen pénzből egy krajczár sem fog
elveszni hasztalanul, hanem más uton ismét
vissza foly saját zsebébe. Azért ha majd a' ne-
messég az országutakra hozandó törvényeknél
fogva fizetésre fog felszólítatni, maga tapasztalásából tudhatja, hogy inkább csináltassuk
meg közösen minden emberrel az utat, mint-
hogy a' rossz út miatt az ember kárát vallja!

Ha majd aztán jó utaink lesznek, — nem
panaszolkodunk arról, hogy a' sárban megsü-
lyedtünk, nem szakad meg lovunk, dolgunkat
hamarabb végezhetjük, mert a' jó uton könny-
nyebben jár a' ló, — és ha dolgunkat végeztük,

tó is

...m mos...
...mikor a' város-
... haza, és akkor
is n... kedett; most a' lo-
vak sona sem olly...
... aztán vacsora-ha-
rangszóra szépen haza ballagnak, 's a' gazda
mindjárt akkor ehetik, mikor az étel még fris-
siben van! és a' t.

Igy következik el lassankint a' megalége-
dés!

Nem másért fogunk tehát tenni, hanem ma-
gunkért, — mert az országot eddig hasonlított
a' csizmához, mellyet a' paraszt vett és a' ne-
mesember is szaggatta, azért volt ollyan rosz.

Most ugyan mindjárt nem kell ám
vámot fizetni, hanem majd a jövő or-
szággyűlés kifőzi, hogy mi módon
lenne helyesebben és hasznosabban
az egész?

Ha valaki azt emlegetné, hogy a' nemes-
ember eddig sem fizetett egy krajczárt is? an-
nak újra el kell olvasnia, a' mit fölebb megir-
tam, és átlátja, hogy a' nem fizetésben nem
hogy hasznunk lett volna, sőt inkább kárt o-
kozott.

Végre pedig egy kérésem is van!

Atyafiak! szükséges, hogy felszabadulásunknak valami emléke is maradjon közöttünk. Tehát minden jóra való földmivelő ember keresen ki a' kertjében egy arravaló alkalmas helyet, — ha nincs? jó földből készítsen, és a' szabadság napjainak emlékezetére ültessen oda három darab gyümölcsfát; de erre ugy legyen gondja, mint a' szeme világára. E' három fa idővel megerősödik, és megélhetjük, hogy gyümölcse is lesz! Ekkor aztán a' gazda házi népével együtt kiül e' három fának arányékába, és elmondja, miképen volt ez előtt, meg hogyan van most! és ekkor megínti házi népét, hogy meg ne feledkezzék azokról, kik jóságukat velünk annyira éreztették. Minő jól esik majd kegyelmeteknek, ha mostani állapotunk-

es f
ma
dül
ve égetik
tisztelettel
nevezetes dolgokat
kákban is megfogamszik az isten áldása, ha mi igazán, szivből hálaadatosak leszünk jóltevőink iránt.

Végre pedig édes véreim, fogjunk újra a munkához, a' hétköznapön, vasárnapon pedig imádkozzunk a' haza boldogságaért, — imádkozzunk a' királyért, de imádkozzunk a' földesurakért és a' nagylelkü nemességért, hogy terheinken annyira könnyebbitett.

Azon jó hiszemben teszem le a' tollat, hogy kedves atyámfiainak az igazat úgy mondtam meg én, mint éreztem, — és most áldja meg kigyelmeteket az Isten!

IRATOTT:

Ő felsége, királyunk' kegyes engedelméből és parancsolatjából.

Budán, a' magyar kir. egyetemi nyomdában. 1848.